

BESLUTSPROTOKOLL

Sammanträdesdatum

2024-04-29

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienummer: SKR 240314a

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 29 april kl. 9.00 – 10.15

Dispensansökan från Region Västerbotten

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av SKR och Sveriges läkarförbund.

Beslutet expedierat 2024-05-13

Ordförande

Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i AB § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till HÖK/AB. De nya bestämmelserna i avtal samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till HÖK/ AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i § 3 i överenskommelsen om dispens och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Region Västerbotten

Region Västerbotten har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelser från Allmänna bestämmelser § 13 mom. 5 samt utökning av jour enligt punkt 4 b) i läkarnas specialbestämmelser.

Ansökan avser Neonatal-IVA, Norrlands universitetssjukhus, Barn- och ungdomscentrum Västerbotten samt neurokirurgen, Norrlands universitetssjukhus, Neuro-huvudhals Centrum.

Ansökan omfattar sammanlagt 16 läkare och avser nio läkare på neonatal-IVA och sju läkare på neurokirurgen. Ansökan omfattar också två läkare som kan tillkomma under en begränsad del av året på neonatal-IVA.

Neo-IVA-verksamheten har regionansvar för neonatal intensivvård i norra sjukvårdsregionen inklusive neonatala transporter som bemannas dygnet runt. Dagverksamheten på neonatal intensivvård omfattar 18 vårdplatser. Den neonatala transportverksamheten är ett av fyra nationella transportteam som tillsammans ombesörjer intensivvårdstransporter av nyfödda barn för hela landet. Två av medarbetarna i verksamheten är direkt kliniskt ansvariga för delar av tilldelat NHV-uppdrag (nationell högspecialiserad vård svåra kroniska lungsjukdomar hos barn).

Neurokirurgen NUS är en liten enhet med ett relativt litet patientunderlag med regionansvar för norra sjukvårdsregionen. Det finns inte behov av ytterligare specialister för att bedriva den elektiva verksamheten. Samtidigt hanterar de upp till 50% akuta fall som ex trauma, skallskador och hjärnblödningar, vilket medför en stor jourbörda på såväl primär- som bakjournivå.

För att klara arbetstidsförläggning utifrån de nya dygnsvilloreglerna utan dispens skulle Neo-IVA behöva ha 14 läkare. För närvarande har verksamheten elva läkare som på helårsbasis delar på 8,15 tjänstetrymme. Två av dessa läkare

kommer att gå i pension 2024, en är föräldraledig och en annan har en kombinationsanställning i regionen.

Båda verksamheterna har därför vidtagit en rad åtgärder för att anpassa till de nya reglerna om dygnsvila. De har minimerat forskning, sidouppdrag och administration för läkare samt intern utbildar ST-läkare. Neo-IVA har även genomfört rekryteringsförsök, omprioriterat basenhetens egna läkarresurser för inskolning till neonatalogen samt delvis omfördelat uppdrag till andra läkare/chefer (ex. BB-ronder).

Som skäl för dispens har regionen uppgett följande.

Verksamheten kräver bemanning som är högspecialiserad och kompetenskraven är höga. Det tar minimum sju år för en ST-läkare att bli specialiserad och kunna ingå i jourlinjen. Neurokirurgens mindre verksamhet gör att de har svårt att utbilda ett större antal specialister än de gör för närvarande.

Regionen uppger att konsekvensen av att lägga ett schema med max 20 timmars sammanlagd arbetstid är en för låg bemanning dagtid samt obefintliga marginaler för att kunna hantera tillfällig frånvaro. Det medför att det nationella, lokala och sjukvårdsregionala uppdraget inom neonatal intensivvård, neonatala intensivvårdstransporter och neurokirurgi kommer inte kunna upprätthållas och hela eller delar av uppdraget måste avvecklas. Sammantaget kommer det påverka hela norra sjukvårdsregionens förmåga att ta hand om svårt sjuka barn eller prematurt födda barn.

Bedömning

Ansökan om dispens avser verksamheten Neonatal-IVA, Norrlands universitetssjukhus, Barn- och ungdomscentrum Västerbotten samt neurokirurgen, Norrlands universitetssjukhus, Neuro-huvudhals Centrum. Ansökan inkom den 14 mars 2024.

Regionen söker dispens, för att under ett år, kunna förlägga 24 timmars tjänstgöring under veckans alla dagar. Ansökan gäller läkare på neonatal-IVA och på neurokirurgen vid de ovan nämnda verksamheterna.

Enligt de ovan redovisade reglerna för dispens kan sådan endast beviljas under förutsättning att arbetsgivaren har uttömt alla möjligheter att bemanna verksamheten enligt AB och aktuell bilaga och då inga andra rimliga åtgärder står till buds.

Huvudregeln i läkarnas specialbestämmelser är att förläggning av ordinarie arbetstid sker helgfri måndag till fredag klockan 07–21. En ny punkt 4 b) specialbestämmelserna trädde i kraft den 1 februari 2024. Ändringen innebär att andelen jour kan utökas till att utgöra hela den högsta sammanlagda arbetstiden om 20 timmar.

På ett övergripande plan handlar det om att regionen vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen.

Regionen har beskrivit konsekvenserna att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB och varför regionen kommit fram till att dispens är nödvändigt för att klara verksamhetens uppdrag, patients- och medarbetarsäkerheten

Beslut

Arbetstidsnämnden beviljar, för berörda yrkesgrupper enligt ansökan, dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under tiden 14 mars 2024 – 13 mars 2025.

Beslutet avser en begränsad tid och förutsätter att arbetet med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.